

Les dones als camps de concentració nazis

Matèria	Història
Autora	Laura Escolà Alonso
Tutor	Jaume Esquius
Curs	2019-2020

Índex

1.	<i>Sinopsi i abstract</i>	3
2.	<i>Introducció</i>	4
3.	<i>Metodologia</i>	5
3.1.	Marc històric	5
3.1.1.	Abans del nazisme	5
3.1.2.	El nazisme	7
3.1.2.1.	Aparició de la ideologia autoritària	8
3.1.2.2.	El camí cap al poder de Hitler i el partit nazi	8
3.1.2.3.	“Mein Kampf”, escrit durant l’empresonament de Hitler	10
3.1.3.	Motiu pel qual es van construir camps de concentració	12
4.	<i>Cos del treball</i>	15
4.1.	Anàlisi dels camps de concentració	15
4.1.1.	Ravensbrück	15
4.1.1.1.	Dades	16
4.1.1.2.	Localització del camp	19
4.1.1.3.	Distribució del camp	19
4.1.1.4.	La superpoblació del 1944	20
4.1.1.5.	Les dones a Ravensbrück	21
4.1.1.5.1.	Neus Català	22
4.1.1.5.2.	Mercè Núñez	24
4.1.1.5.3.	Stanislawa Baffia	25
4.1.1.5.4.	Marie Jo Chombart de Lauwe	26
4.1.1.6.	Ravensbrück a l’actualitat	26
4.1.2.	Mauthausen	27
4.1.2.1.	Dades	27
4.1.2.2.	Localització del camp	28
4.1.2.3.	Distribució del camp	28
4.1.2.4.	L’Escala de la mort	29
4.1.2.5.	Les dones a Mauthausen	30
4.1.2.5.	Mauthausen a l’actualitat	31
4.1.3.	Auschwitz	31
4.1.3.1.	Dades	32
4.1.3.2.	Localització del camp	32
4.1.3.3.	Distribució del camp	33
4.1.3.3.1.	Auschwitz I	33
4.1.3.3.2.	Auschwitz II o Birkenau	34
4.1.3.3.3.	Auschwitz III o Monowitz	34
4.1.3.4.	La selecció	35
4.1.3.5.	Els experiments mèdics del doctor Josef Mengele	36
4.1.3.6.	La Solució Final	37
4.1.3.7.	Les dones a Auschwitz	38
4.1.3.7.1.	Eva Mozes Kor i Miriam Mozes Kor	38
4.1.3.7.2.	Susan Pollok	40
4.1.3.8.	Auschwitz a l’actualitat	41

4.2.	Anàlisi del gènere femení vers el masculí	42
4.2.1.	La maternitat	42
4.2.2.	L'esterilització	42
4.2.3.	La menstruació	43
4.2.4.	La violació	43
4.2.5.	L'embaràs	43
5.	Conclusions	44
6.	Bibliografia	45
7.	Agraïments	47
8.	Glossari.....	48

1. Sinopsi i abstract

El nazisme ha marcat la història amb un abans i un després. La deportació ha de formar part de la memòria històrica i no quedar-se en l'oblit. Aquest treball està centrat en les dones als camps de concentració perquè he volgut profunditzar en el coneixement del seu patiment pel fet de ser dona. El treball consta de l'anàlisi de tres camps de concentració: Ravensbrück, Auschwitz i Mauthausen. Ravensbrück, per ser el camp de dones més important; Auschwitz, per ser el camp d'extermini per on van passar i morir més deportats i Mauthausen per poder contrastar un camp d'homes amb un de dones i veure què hi feien les dones en un camp d'homes. A continuació, he fet recerca sobre dones deportades a cada camp per tal de conèixer les seves experiències personals. Després d'haver analitzat la vida de diverses dones, he fet una distinció entre els principals problemes que tenien les dones envers els homes com podrien ser la maternitat, l'esterilització, la menstruació, la violació i l'embaràs. Del treball, n'he pogut aprendre que la situació que vivien les dones als camps eren molt extremes i, difícilment, es pot creure que hi hagués supervivència.

Nazism has marked history with a before and an after. Deportation must be part of the historical memory and it cannot be forgotten. This work is focused on women which had lived in the concentration camps because I wanted to deep in their awareness. The work consists on the analysis of three concentration camps: Ravensbrück, Auschwitz and Mauthausen. I have chosen Ravensbrück for being the most important women's camp; Auschwitz for being the extermination camp where most people died and Mauthausen to be able to contrast a camp of men with one of women and see what women did in a men's camp. Consequently, I have done research on women deportees in each concentration camp to know their personal experiences. After analysing the lives of several women, I have made a distinction between the main problems women had against men, such as maternity, sterilization, menstruation, rape and pregnancy. Moreover, I have learned that the situation that women lived in the camps was very extreme and it hardly could be believed that there was survival.

2. Introducció

A principis del segle XX, es va fundar, com a alternativa al govern republicà de Weimar, el Partit Nacional Socialista de Treballadors Alemanys liderat per Adolf Hitler. Aquest partit denunciava el Tractat de Versalles, que va provocar una greu crisi a Alemanya. Al 1931, Hitler va guanyar les eleccions gràcies al suport de grans propietaris i d'empresaris. Una vegada va arribar al poder, va convertir la democràcia en una dictadura i va començar a prendre mesures extremes a nivell social com ara la construcció dels camps de concentració per retenir-hi, principalment, als jueus.

La principal motivació d'aquest treball ha estat poder analitzar i conèixer amb més profunditat la memòria històrica del nazisme.

En aquest treball, els objectius de recerca que em vaig proposar són:

- ⇒ Conèixer el motiu de la construcció dels camps de concentració.
- ⇒ Estudiar la vivència i la supervivència de les dones als camps de concentració.
- ⇒ Analitzar la distinció de gènere als camps.
- ⇒ Saber com ha afectat a les deportades supervivents aquesta estança al camp.

Per tal de dur a terme aquest treball, he contactat amb historiadors, escriptors de llibres relacionats amb el nazisme, familiars de deportades per tal de conèixer la història a nivell personal, amb guies de camps de concentració i amb associacions que segueixen lluitant per la memòria històrica dels camps de concentració. A més a més, he utilitzat memòries de camps de concentració, enciclopèdies, llibres, articles de diaris i ressenyes web. Així com he tingut la oportunitat de conèixer en persona l'estat dels camps a dia d'avui i poder documentar-me del que aporta el museu de cada camp.

El treball consta, inicialment, d'una situació històrica per tal de poder entendre com es van construir els camps, una anàlisi de tres camps: Ravensbrück, per ser el camp de dones més important; Auschwitz, per ser el camp d'extermini més important de la història; i Mauthausen, per ser el camp d'homes més important i poder analitzar què feien les dones que també s'hi portaven. A continuació, he descrit la vivència d'algunes deportades a cada camp i, finalment, m'he centrat en distingir les principals diferències de les dones vers els homes.

3. Metodologia

3.1. Marc històric

Aquest treball pretén analitzar la situació que van viure les dones als camps de concentració de l'Alemanya Nazi. Per tant, el marc històric en el qual es desenvolupa el meu treball s'enquadra en el període que va des del naixement d'aquesta ideologia totalitària fins al final de la II Guerra Mundial.

Abans de l'aparició del nazisme, a Europa va esclatar la Primera Guerra Mundial. Un conflicte bèl·lic entre el 1914 i 1918 que va tenir lloc a Europa.

A continuació, va venir l'anomenat període d'entreguerres, marcat

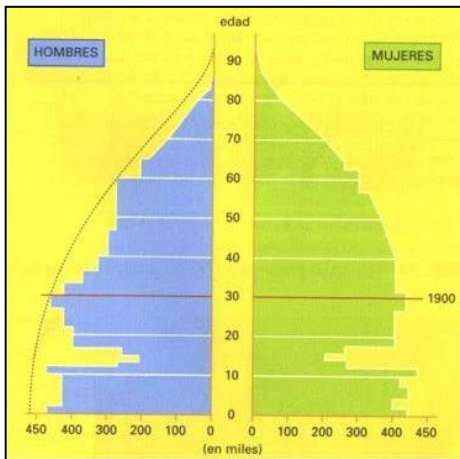
Imatge 3.1. Països bel·ligerants en la I Guerra Mundial ¹

per les conseqüències de la I Guerra Mundial que es poden considerar causes fonamentals del naixement del Nacionalsocialisme Alemany. Després, va venir la Segona Guerra Mundial, un conflicte també militar en el qual hi van participar les potències més importants del món en aquella època.

3.1.1. Abans del nazisme

La Primera Guerra Mundial va tenir conseqüències molt greus i desastroses pels països europeus que es van veure reflectides a Europa durant els propers anys.

¹ García Sebastián M., Gatell Arimont C., Gibaja Velázquez J.C., Palafox Gamir J. i Risques Corbella M. (2016). Història del Món Contemporani. Editorial Vicens Vives.

Imatge 3.1.1. Piràmide d'edats. França 1931.

Les conseqüències immediates del conflicte van ser la mort de 10 milions de persones i 6 milions de ferits. La mortalitat va afectar més a homes que a dones, especialment, a homes que tenien entre 20 i 40 anys degut a que eren els participants de la Guerra. Aquest fet va fer que aparegués la generació buida basada en una gran disminució de la natalitat.

El 1919, els països vencedors es van reunir a París per a preparar i signar uns tractats de pau que remodelessin Europa. El tractat més important va ser el de

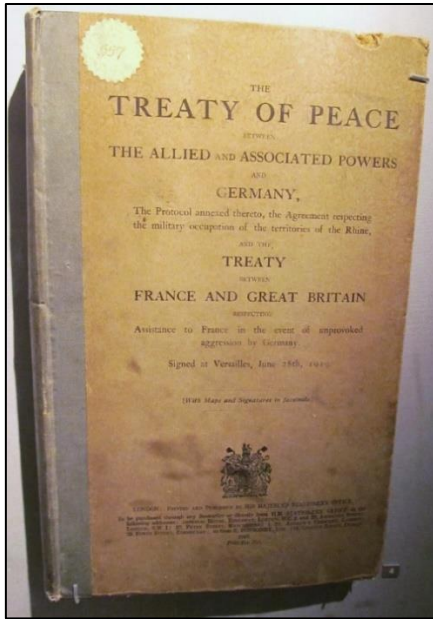
Imatge 3.1.1(2). Tractat de Versalles. Territoris perduts.²

pau que remodelessin Europa. El tractat més important va ser el de Versalles, ja que va obligar a Alemanya a reconèixer la seva responsabilitat a la guerra, fet que va generar un descontentament general al país. Pel que fa a les condicions militars, va perdre el seu servei

militar i l'exèrcit va ser reduït a 100.000 homes.

El tractat de Versalles també va deixar unes conseqüències econòmiques dures per Alemanya. Com que França i el Regne Unit van fer que el règim alemany hagués de carregar amb tot el deute que va provocar la guerra, els alemanys van haver de fer-se front amb tota la despesa econòmica de la Primera Guerra Mundial, fet que va crear un descontrol en l'economia a Alemanya. Es va haver d'indemnitzar en metàl·lic i en matèries primeres als vencedors de la guerra. Alemanya va estar en deute amb França i

² U.S. Holocaust Memorial Museum. German territorial losses, Treaty of Versailles, 1919. Recuperat 26 d'agost de 2019, des de <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/map/german-territorial-losses-treaty-of-versailles-1919>

Imatge 3.1.1.(3) Tractat de Versalles. Fotografia del llibre del Museu Britànic.

Gran Bretanya. Per aquest motiu, hi va haver un gran enfrontament al llarg de la dècada posterior fent que fos difícil cooperar entre països.

En relació amb les conseqüències socials, hi va haver molta pobresa. Aquesta situació va fer augmentar el malestar social ja que els partits i sindicats socialistes, els comunistes, els anarquistes i els qui creien en les revoltes revolucionàries van créixer degut a la seva defensa per part de la classe obrera.

Durant la dècada dels anys 20, els Estats Units d'Amèrica van decidir invertir a Alemanya creant importants empreses. Aquest fet va facilitar la reducció de l'atur i una millora econòmica en aquest

país. Malauradament, el Crac del 29 va comportar el tancament d'aquestes empreses americanes amb el consegüent increment de l'atur i la inestabilitat política.

3.1.2. El nazisme

El nazisme ofería el poder de restablir l'ordre social i tenir el control total de la societat a nivell polític, econòmic, social i cultural. Aquesta ideologia està basada en l'autoritarisme, que el podríem definir com una forma de govern caracteritzada per l'obediència estricta a l'autoritat de l'Estat, el qual manté el control social per mitjà de polítiques opressives.

Les idees polítiques d'aquest règim s'oposen als drets individuals i col·lectius. Defensen el control social per damunt de la llibertat per garantir la seguretat. Aquest control de les llibertats tenia com a conseqüència que quan algú tenia pensat manifestar-se o utilitzar el dret a la desobediència civil, la política era agressiva cap a ell. Degut a aquest totalitarisme i a aquest sistema de tenir el control absolut, els estats passen a ser més centralistes, per tant, no reconeixen els drets de nacionalitats o regions.

3.1.2.1. Aparició de la ideologia autoritària

Hi havia por a l'expansió comunista, ideologia que va créixer com a alternativa al capitalisme. Al mateix temps va triomfar la revolució soviètica, la qual va donar el poder a la classe obrera. Els partits i sindicats comunistes es van reforçar provocant un enfrontament contra la burgesia i les classes mitjanes.

Al 1929, degut als préstecs que els Estats Units van fer a Europa, van esdevenir una fallida econòmica coneguda com el Crac del 29 que va acabar de complicar la situació. La situació social era la següent, les classes populars van patir de forma molt intensa la crisi, donat que el Crac del 29 va provocar molt d'atur i grans dificultats per sobreviure. Per aquest motiu, les idees comunistes i anarquistes es van anar imposant en aquests grups socials. D'aquesta manera, les manifestacions i revoltes al carrer eren constants. D'altra banda, la burgesia i les classes mitjanes tenien por que el comunisme s'acabés imposant. Donat que les democràcies semblaven molt febles per lluitar contra les revoltes socials, l'opció feixista i també nazi, es va acabar imposant de manera progressiva.

3.1.2.2. El camí cap al poder de Hitler i el partit nazi

Després de l'abdicació del kàiser Guillem II, es va proclamar la república de Weimar al 1918. Weimar va ser el primer ministre d'Alemanya el qual dirigia una república democràtica. Es basava en una constitució democràtica que va rebre gran suport. Tot i que més tard, aquest prestigi va anar desapareixent per diferents causes:

- ⇒ l'extrema esquerra comunista que volia fer esclatar una revolució.
- ⇒ l'extrema dreta nacionalista que rebutjava el Tractat de Versalles.
- ⇒ la difícil situació econòmica de la postguerra, originada pels deutes de la guerra i les reparacions que Alemanya va haver de pagar als vencedors.

En cita textual ³ "El Partit Nacionalista era un partit nacionalista i anticapitalista, rebutjava la democràcia i el comunisme, denunciava el tractat de Versalles i els partits

³ García Sebastián M., Gatell Arimont C., Gibaja Velázquez J.C., Palafox Gamir J. i Risques Corbella M. (2016). Història del Món Contemporani. Editorial Vicens Vives.

Imatge 3.1.2.2. Executiva partit nazi. 29/07/1921

burgesos, demanava un règim que garantís l'ordre, l'autoritat i el treball, i era profundament antisemita".

Com ens explica Rosa Toran,⁴ Hitler va fer seva la ciutat de Munic, fent que estigués sotmesa sota el govern de dretes i substituís els consells

obrers. A continuació, ja va formar el NSDAP (Partit Nacional Socialista de Treballadors Alemanys). Al 1921, Hitler ja va passar a dirigir aquest partit impregnat de reformes paramilitars i assolint tant la violència com els enfrontaments al carrer i atacant a les esquerres a través de les SA. Les Seccions d'Assalt eren milícies formades per antics soldats que ja havien actuat a Munic i a altres ciutats per reprimir les revoltes roges i per poder manifestar-se contra els socialistes, comunistes i la burgesia moderada. Estaven al servei de les forces conservadores, industrials i terratinents.

Imatge 3.1.2.2 (2) Hitler va ingressar a la presó de Landsberg el dia 01/04/1924

Les crisis beneficiaven al partit nazi. El 1923, Hitler i el general Ludendorff van ser els protagonistes d'un cop d'estat, el Putsch de Munic, amb l'objectiu d'imitar el que Mussolini va fer l'any anterior: posar al seu costat l'exèrcit i els partits d'extrema dreta. Com que aquest intent no va triomfar, Hitler va acabar sent condemnat a presó durant 13 mesos en un judici i amb el seu partit il·legalitzat. Durant aquest procés, Hitler es va dedicar a escriure "Mein Kampf" (*La meua lluita*) mentre estava a la presó.

Un cop en llibertat, Hitler ja era reconegut com a Führer al tornar a fundar el seu partit i refermar la seva posició. Dos anys més tard, va crear les SS, el seu propi exèrcit que l'utilitzava com a grup de protecció. Hitler tenia dos objectius principals: posar ordre dins el partit i unir la separació en què es trobava l'extrema dreta nacionalista. Aquests dos propòsits van

⁴ Toran R. (2002). Vida i mort dels republicans als camps nazis. Barcelona: Proa.

fer augmentar el partit tant en els carrers com en associacions. Durant aquest procés, ni la violència, ni la propaganda, ni les manifestacions en contra dels sindicats, jueus i partits d'esquerra van incrementar-se de forma important.

Imatge 3.1.2-2 Hitler arriba al poder del NSDAP

Entre el 1924 i el 1929, va millorar la situació econòmica i va fer que els nazis perdessin terreny. Per poder arribar al poder a través del parlament, Hitler va utilitzar una estratègia. Es va acostar als nacionalistes, a la classe mitjana i als grans capitalistes transformant el partit i organitzant-lo com un partit de masses. A causa d'aquesta estratègia i de la crisi econòmica del 1930, durant el govern de la república de Weimar, el partit nazi va obtenir més força i va passar de tenir 12 diputats al Reichstag a tenir-ne 107. Un any més tard, Hitler es va convertir en una gran força política i va ser reconegut com a "L'home predestinat a salvar Alemanya" gràcies a les indústries, la banca, grans propietaris, la classe mitjana i cercles militars després de veure que podrien obtenir més seguretat en els carrers, més control dels treballadors i, per tant, fer més bons negocis. A partir d'aquí, les indústries, com ara Siemens o Volkswagen, van començar a contribuir amb importants donacions econòmiques. Més tard, els nazis van començar a desenvolupar una política que es basava, principalment, en la violència, per tal d'acabar amb la República de Weimar. Més tard, Hindenburg, el president de la Primera República d'Alemanya, va morir. Hitler ho va aprofitar per assumir la presidència i la cancelleria com a càrrec de "Führer", el guia del poble Alemany. A partir d'aquest moment, va començar un règim dictatorial, el Tercer Reich.

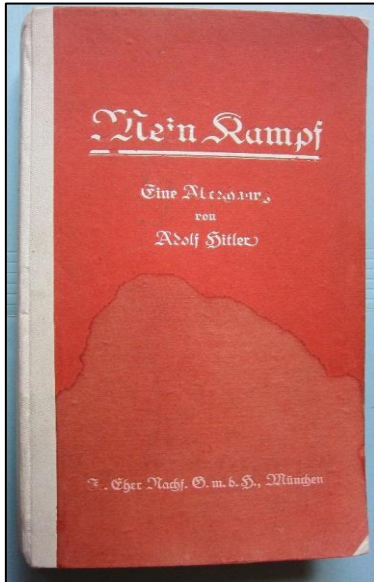
3.1.2.3. "Mein Kampf", escrit durant l'empresonament de Hitler

Com diu Rosa Toran⁵, en el llibre de Mein Kampf, Hitler es qualificava a ell mateix com l'únic home capaç de treure Alemanya de la misèria material i moral en què es trobava. En aquest llibre ja es poden observar diferents actituds que Hitler tenia:

⇒ Menysprear el parlamentarisme.

⁵ Toran R. (2002). Vida i mort dels republicans als camps nazis. Barcelona: Proa.

- ⇒ Odi cap al bolxevisme rus, dirigit per Lenin.
- ⇒ Necessitat d'un lideratge únic capaç de dirigir Alemanya.
- ⇒ Actitud de rebuig envers a les persones de nacionalitat jueva.
- ⇒ Superioritat de la raça ària.
- ⇒ Formar un gran Reich per poder expandir els territoris germànics.

Imatge 3.1.2.3 Mein Kampf 1a ed.

Aquestes idees es poden plasmar en diferents exemples com ara l'exposició de la idea sobre que els jueus volien obtenir el poder mundial. Una altra idea a destacar del llibre a nivell racial, és la separació entre races que fa Hitler. Constantment, apareix el terme de "raça superior" i "raça inferior". En diverses ocasions, utilitzava el terme "mig mono" per definir a les persones de raça negra. Un objectiu que tenia era crear una raça ària. Aquesta estaria formada per superhomes que conviurien en comunitats d'elit. Segons Hitler: "Serà el tresor més preuat de la nació." Per poder millorar la raça

ària, rebien un mínim de dues hores diàries que les dedicaven a l'educació física. Les altres matèries no interessaven gens a Hitler perquè únicament pensava en "sintetitzar l'ensenyament intel·lectual reduint-ho a tot allò essencial". També, per millorar la raça ària, utilitzava mesures eugenèsiques.

En relació a la Primera Guerra Mundial, Hitler va dedicar força pàgines del seu llibre per explicar que l'exèrcit alemany no va ser derrotat al front sinó per la revolució dels jueus i dels bolxevics el novembre de 1918 a Alemanya.

Segons Hitler, "L'enemic mortal inexorable del poble alemany és i serà sempre França. I Rússia no pot ser aliat. No hi poden haver dues potències continentals a Europa". D'aquesta manera, Hitler va arribar a la conclusió que Anglaterra era l'única potència possible per ser aliada d'Alemanya. Per aconseguir-ho, va proposar expandir el territori alemany a Anglaterra a canvi de deixar als britànics el domini tant marítim com colonial. Tots els habitants van passar a ser classificats en ciutadans, súbdits i estrangers i pel simple fet de néixer a Alemanya, els habitants es van convertir en súbdits. Per poder formar part de la ciutadania, considerada el "títol més valuós de la vida terrenal", havies de demostrar integritat amb la pròpia raça i complir amb el servei militar. A partir

d'aquesta classificació, les dones formaven part d'una categoria o altra segons el seu home, si estaven casades, o en funció de la professió.

Desgraciadament, tant els malalts com els discapacitats eren considerats un perill per la raça. És per aquesta raó que es considerava un deure evitar generar un Estat format per persones "defectuoses" o que identificaven que tenien "una vida no mereixedora de vida". Els nazis utilitzaven aquest terme quan es referien a algú no tenia cap dret a viure, ja fos perquè eren persones jueves, gitanes, Testimonis de Jehovà, comunistes, criminals, homosexuals, malalts mentals o discapacitats físics.

3.1.3. Motiu pel qual es van construir camps de concentració

Entre el 1933 i el 1945, els nazis i els seus aliats van establir més de 42.000 camps i llocs d'empresonament, com els Guetos.

Els Guetos eren barris totalment aïllats i envoltats per tanques de filferro. Els alemanys obligaven als jueus a viure en aquells barris separats de la resta de la ciutat "no jueva". L'objectiu del Gueto era aïllar i exiliar la població jueva i, de vegades, també la gitana. Els nazis s'encarregaven de concentrar als jueus de diferents nacionalitats als Guetos. Vivien allà però estaven privats de qualsevol dret, tenien unes condicions de vida molt pèssimes amb greus dèficits alimentaris i estaven obligats a treballar per la indústria alemanya. Com diu el llibre "Auschwitz explicat a la meva filla"⁶, "Els jueus s'havien d'organitzar entre ells, com si visquessin en una espècie de petit estat independent". Per poder-se organitzar, havien d'escollir el consell jueu entre els membres del Gueto. Aquest, havia d'allotjar, alimentar la població, organitzar el treball, cuidar de la higiene i respectar les ordres dels alemanys. A partir d'aquí, els jueus ja començaven a ser deportats cap als camps d'extermini durant l'Holocaust.

El règim nazi va crear els camps de concentració amb les següents finalitats:

- ⇒ Per a la detenció i eliminació de totes aquelles persones considerades "enemigues de l'Estat".
- ⇒ Pel treball forçat (entre l'any 1933 i el 1942)
- ⇒ Pels assassinats massius (La Solució Final, 1942-1945)

⇒ ⁶ Wieviorka, A. (2000). *Auschwitz explicat a la meva filla. (1a)*. Barcelona: Pòrtic Temes.

La majoria dels presoners dels primers camps de concentració eren els oponents polítics al règim nazi, comunistes alemanys, socialistes, socialdemòcrates, jueus, gitanos, Testimonis de Jehovà, homosexuals i persones acusades de comportaments “asocials” que eren les que tenien conductes d’alcoholisme, practicaven la prostitució, no tenien ni casa ni feina i vivien de manera miserable. Algunes d’aquestes instal·lacions es deien camps de concentració ja que els empresonats d’allà estaven tots “concentrats” físicament en un mateix lloc.

Imatge 3.1.3. Jueus arrestats durant la “Nit dels vidres trencats” (Kristallnacht)

El 9 i el 10 de novembre del 1938, els nazis van dur a terme detencions massives de jueus homes i els van empresonar als camps per breus períodes durant la “Nit dels vidres Trencats” en la qual es van destruir més de 250 sinagogues, es van detenir unes 30.000 persones, se’n van assassinar 90,

més de 7000 comerços de jueus van ser destrossats i saquejats, així com cementiris, hospitals, escoles⁷...

Els ciutadans jueus varen ser arrestats pel delicte de “ser jueu” i varen ser enviats a camps de concentració. Els jueus eren grups socials de classe mitjana-alta i eren molt solidaris entre ells. De manera que com a col·lectiu, resistien millor la crisi. Per tant, a l’enviar-los als camps de concentració, els hi robaven tot el que podien. D’altra banda, els jueus van passar a ser mà d’obra barata o gratuïta per a les empreses alemanyes.

Els camps de concentració nazis tenien tres objectius principals:

- ⇒ Empresonar a totes aquelles persones que el règim nazi va percebre com una amenaça per a la seva seguretat.
- ⇒ Eliminar tots els individus i els grups petits dirigits per assassinats.
- ⇒ Explotar el treball forçat de la població.

⁷ US Holocaust Memorial Museum. Kristallnacht: Nationwide Pogrom. Recuperat el 5 d’agost de 2019 des de <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/kristallnacht>

Quan va esclatar la Segona Guerra Mundial, Alemanya va començar a instal·lar els camps de concentració als territoris que va anar ocupant, on al final van assassinar-hi més 1.700.000 persones, distribuïdes de la següent manera:⁸

Camp de concentració	Període	Morts
Arbeitsdorf	1942	6
Auschwitz	1940-1945	Més de: 1.100.000 <i>Cal tenir en compte que uns 870.000 jueus varen ser assassinats només a la seva arribada.</i>
Bergen-Belsen	1943-1945	Aproximadament 37.000
Bad Suiza	1936-1937	0
Berlin-Columbia	1934-1936	3
Buchenwald	1937-1945	Aproximadament 56.000
Dachau	1933-1945	Aproximadament 39.000
Esterwegen	1934-1936	28
Flossenbürg	1938-1945	Aproximadament 30.000
Gross-Rosen	1941-1945	Aproximadament 40.000
Herzogenbusch	1943-1944	Aproximadament 750
Kovno	1943-1944	Aproximadament 6.000
Lichtenburg	1934-1939	25
Mauthausen	1938-1945	Aproximadament 90.000
Majdanek	1941-1944	Aproximadament 78.000
Natzweiler	1941-1945	Entre 19.000 i 20.000
Neuengamme	1940-1945	Aproximadament 43.000
Niederhagen	1941-1945	Aproximadament 1.235
Plaszów	1944-1945	Aproximadament 2.200
Ravensbrück	1939-1945	Entre 30.000 i 40.000
Riga	1943-1944	Entre 7.000 i 7.500
Sachsenburg	1934-1937	Aproximadament 30
Sachsenhausen	1936-1945	Entre 35.000 i 40.000
Stutthof	1942-1945	Aproximadament 61.000
Varsòvia	1943-1944	Més de 3.400
Nombre total de morts dels KL		Més de 1.700.000

⁸ Nikolaus W. (2015). original: KL: A History of the Nazi Concentration Camps. (Kindle edition). Barcelona: Editorial Planeta S.A.

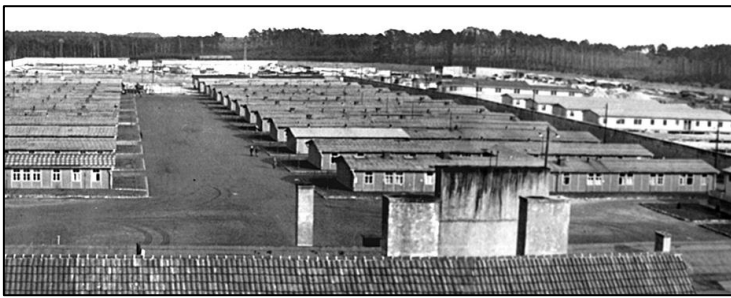
4. Cos del treball

4.1. Anàlisi dels camps de concentració

A continuació, he fet una explicació sobre tres camps de concentració: Ravensbück, ja que va ser el camp de concentració per a dones més important; Mauthausen, camp de concentració per homes i Auschwitz, camp de concentració, d'experimentació mèdica i d'extermini.

4.1.1. Ravensbrück

Va ser el camp de concentració més gran per a dones. En alemany, Ravensbrück significa "el pont dels corbs" i es va inaugurar de manera oficial el 1939, tot i que ja estava en funcionament sis anys abans.

Imatge 4.1.1 Fotografia extreta de l'àlbum de fotos del es SS de 1940

El 1933, no hi havia suficients presons a Alemanya donat que hi van haver masses detencions. En aquells moments, hi havia camps de concentració molt

petits que tenien seccions femenines.

Com expliquen la Montse Armengou i en Ricard Belis⁹: "El règim de Hitler ha anat prenent consciència de la importància de les dones i, sobretot, del perill que representen aquelles que no s'adhereixen al nacionalsocialisme, les que per motius polítics o religiosos no volen seguir les doctrines nazis o no les volen ensenyar als seus fills. De manera que comença a internar-ne en camps de concentració amb la finalitat de reeducar-les o eliminar-les, segons els casos".

Degut al control absolut que Hitler volia tenir de la seva societat a qualsevol preu, seria capaç de reeducar, empresonar o fins i tot matar a qui no transmetés les seves idees.

En un principi, el camp estava pensat per a retenir 4.000 detingudes tot i que un any després de ser inaugurat, ja es sobrepassava aquesta xifra. Segons informen la Montse

⁹ Armengou, M., Belis, R. (2007). Ravensbrück, l'infern de les dones. Barcelona: Angle Editorial

Armengou i en Ricard Belis⁸ al llibre de “Ravensbrück, l’infern de les dones”: “A partir d’aquell moment, Ravensbrück va passar a ser l’infern d’un total de 132.000 dones i nens de més de quaranta països.”

Imatge 4.1.1.(2) Fotografia feta a l'entrada del memorial. Agost 2019

Ravensbrück.

Un cop acabat de construir, el 1939, les SS ja tenien el camp de concentració més gran de dones del Reich alemany. Les primeres dones preses del camp de concentració de Lichtenburg ja van ser traslladades a

4.1.1.1. Dades

Les primeres presoneres al camp de concentració de Ravensbrück van ser alemanyes i austríaques. Més d'un terç d'elles eren Testimonis de Jehovà. Cap al 1940, el segon gran grup de dones eren les preses polítiques i les seguien les antisocials.

Durant el curs de la guerra i degut al genocidi fet pels nazis a jueus i gitanos, molta més gent va entrar al camp. Les SS van deportar més dones dels territoris ocupats cap a Ravensbrück. En aquell temps, les dones classificades com a jueves van augmentar fins al 15% de les preses al camp. Però el grup majoritari amb molta diferència seguia sent el de preses polítiques. La majoria d'elles van estar actives de la Resistència o van refusar estar a la labor del govern alemany nazi.

Segons el Memorial de Ravensbrück, se'n sap ben poc de les dones que van venir de fora d'Alemanya classificades com a criminals i antisocials.

En la següent taula¹⁰, es pot observar una classificació segons el crim i el país d'on provenien les deportades.

A l'annex podem veure la identificació de la classificació dels deportats. Tot i que la fotografia de la pàgina 9 és de Mauthausen, serveix per tots els camps.

¹⁰ Escolà L., Fotografies fetes a la visita del Memorial de Ravensbrück. Agost 2019

Preses polítiques

En aquestes imatges extretes del memorial de Ravensbrück es pot observar la quantitat de preses polítiques que van passar pel camp.

Podem veure que la gran majoria provenien de la U.R.S.S. i de Polònia. Això és degut a la ideologia comunista que es vivia en aquests països.

Un altre país amb una gran quantitat de deportats és França degut a la Resistència francesa.

També cal destacar que el país Alemany va tenir moltes deportades per ser contràries a la ideologia nazi.

Pel que fa a Espanya hi ha un petit nombre de deportades a causa de no seguir el corrent feixista de Franco.

Aproximadament: 70.000 preses polítiques.

Jueves

La majoria de deportades classificades com a jueves provenien del centre est d'Europa, concretament d'Àustria, Hongria, Polònia i Alemanya tot i que també hi ha representació de països del sud. Hi van haver 1.400 dones jueves deportades només al 1942.

Les deportades com a jueves també les classificaven amb un color corresponent segons el crim que haguessin comès.

Aproximadament: 10.000 jueves deportades.

Criminals

Alemanya va ser el país que va tenir més criminals portades a Ravensbrück. Això era degut a que el camp també tenia la funció de presó.

Hi van haver més de 1.000 dones criminals. Sovint tenien condempnes per haver fet delictes lleus, com ara petits robatoris o avortaments il·legals. Aquelles deportades que ja tenien vàries sentències, eren preses en presó preventiva sense passar per cap judici.

Testimonis de Jehovà

Al 1933, els nazis van prohibir l'Associació d'Estudiants de la Bíblia, una comunitat religiosa que estudiava la Bíblia i formava part del Moviment d'Estudiants de la Bíblia. Com a conseqüència, els Testimonis de Jehovà es van negar a unir-se a organitzacions nazis. Va ser per aquest motiu que van ser arrestats per activitats il·legals.

Tot i que la fotografia tant sols apareixen unes 400 dones, la informació del camp indica que sis anys més tard, fins a 800 dones Testimonis de Jehovà van ser deportades a Ravensbrück.

Gitanes

A partir de l'octubre de 1939, els gitanos tenien prohibit abandonar la residència en la qual es trobaven. En el cas que incomplissin aquesta regla, eren enviats directament a un camp de concentració.

A partir del 1943, més de 20.000 gitanos de tota Europa van ser deportats a Auschwitz. La majoria van morir per fam i malalties o van ser assassinats a la cambra de gas. Quan el "camp de gitanos" d'Auschwitz es va eliminar el 1944, més de 1.000 dones i nenes van ser traslladades a Ravensbrück. A principis de 1945, les SS tenien més de 100 gitanos esterilitzats forçosament per poder utilitzar-los en els experiments mèdics.

Antisocials

Més de 5.500 dones del camp de concentració de Ravensbrück portaven el triangle negre que les identificava com a "elements antisocials". Durant els primers anys de funcionament del camp, aquestes dones van formar el grup més gran de presoneres.

Es va autoritzar enviar els anomenats "elements antisocials" als camps de concentració. Sovint les dones eren arrestades a causa de la seva conducta sexual i com a conseqüència, la policia les acusava de ser indecents.

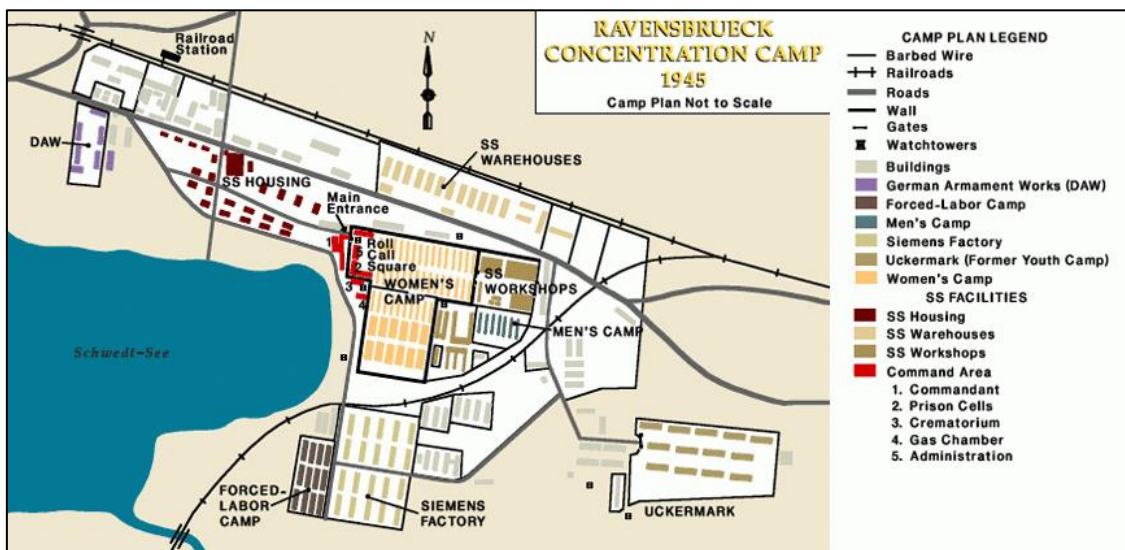
Moltes de les dones empresonades a Ravensbrück ja havien estat condemnades anteriorment com a prostitutes per no haver complert les obligacions de la policia i de les autoritats sanitàries. D'altres que tenien antecedents a la presó per petits robatoris o falsificacions i enganys, eren traslladades al camp.

4.1.1.2. Localització del camp

El 1938, els líders alemanys van pensar en col·locar el camp de concentració de Ravensbrück al nord-est d'Alemanya. Així que les autoritats van començar a construir el camp durant el mes de novembre, en un lloc proper al poble de Fürstenberg i que es trobava a uns 90 quilòmetres al nord de Berlín.

4.1.1.3. Distribució del camp

Segons Neus Català: “La porta principal del camp marca una frontera que és la separació entre la vida i la mort. Entres en un món que no és el món.”

Imatge 4.1.1.3. Esquema de la distribució del camp el 1945¹¹

Un cop passada la porta, s'entra a la *Lagerplatz*, la immensa esplanada on es feia formar a les dones en els temuts *appels*, llargues hores de recompte sota el fred, el vent i la neu, on el més mínim moviment podia significar la mort. Al voltant d'aquesta esplanada, es disposaven els edificis centrals del camp: la *Kommandatur*, les dutxes, les cuines, l'oficina dels vigilants, el búnquer amb les cel·les de càstig, els edificis de serveis com la bugaderia o la infermeria, el forn crematori amb la xemeneia i al costat, la cambra de gas. Tot això estava envoltat de filats d'una tensió elèctrica de milers de volts, de les torres de control que disparaven a matar. També hi havia el *Jugendlager* o *Uckermark*, es tractava d'un camp de reeducació per joves delinqüents alemanys.

¹¹ US Holocaust Memorial Museum.

El camp principal contenia 18 barracons, dos d'ells estaven destinats a les presoneres malaltes, uns altres dos pel magatzem, un pels delinqüents, un altre que feia de presó quan es va construir el camp i els altres 12 barracons era on hi dormien les deportades en lliteres de fusta de tres pisos (imatge 3 de l'annex). Cada barracó tenia lavabo i zones per rentar-se però mai es complien les condicions higièniques, sobretot després del 1943. Els lavabos eren un per cada deu mil dones, estaven sempre bruts i eren un focus de malalties.

A l'abril de 1941, les autoritats de les SS van afegir un petit camp d'homes al costat del camp principal que també estava sota el mateix comandament.

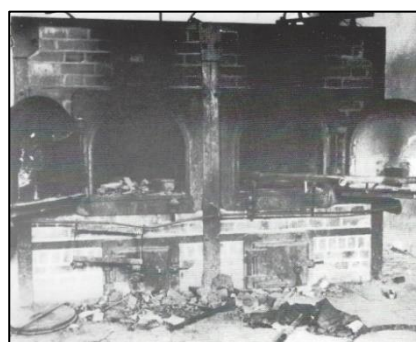
4.1.1.4. *La superpoblació del 1944*

Degut a la superpoblació del camp de l'estiu del 1944 fins passat l'hivern del 1945, el comandant Fritz Suhren va fer instal·lar una tenda de campanya per amuntegar dones i nens.

A partir del gener de 1945, els barracons estaven superpoblats i això va fer que les condicions de sanitat fossin nul·les i va acabar resultant una epidèmia per tot el camp. La manera per reduir la superpoblació, era fent seleccions. Les presoneres que eren considerades malaltes o dèbils, se'ls feia una tria per després matar-les. A principis del 1942, les SS van aplicar "l'Operació 14f 13", on traslladaven les deportades a Bernburg que també tenia cambres de gas. Això els servia per assassinar a totes les persones amb discapacitats.

Imatge 4.1.1(2) Forn crematori reconstruït.
Font pròpia, agost 2019

Imatge 4.1.1(3) Fotografia dels forns crematoris originals¹²

¹² Roig, M- (1977). , Els catalans als camps nazis. Barcelona: Edicions 62.

4.1.1.5. Les dones a Ravensbrück

Com explica Edita Fisher, deportada a Ravensbrück, “A l’arribar al camp ja es feia una selecció de les presoneres segons com aparentaven físicament el seu estat de salut”.

Les dones al camp de Ravensbrück van ser torturades amb treballs a l’aire lliure, les forçaven a carregar i descarregar seguidament els vagons, havien de crear boles formades per adob i excrements, s’encarregaven de robar i recuperar robes militars per poder fer jaquetes pels aviadors alemanys, feien municions per l’empresa Skoda, muntaven aparells elèctrics per Siemens, entre d’altres.

Imatge 4.1.2.4. Imatges dels treballs de les dones al camp¹³

Per si no fos poc, la seva sort dequia quan eren classificades com a presoneres disponibles sense formar part de cap grup i, per tant, estaven assignades a tasques molt dures. Això feia que, constantment, estiguessin en perills continus de selecció per la mort.

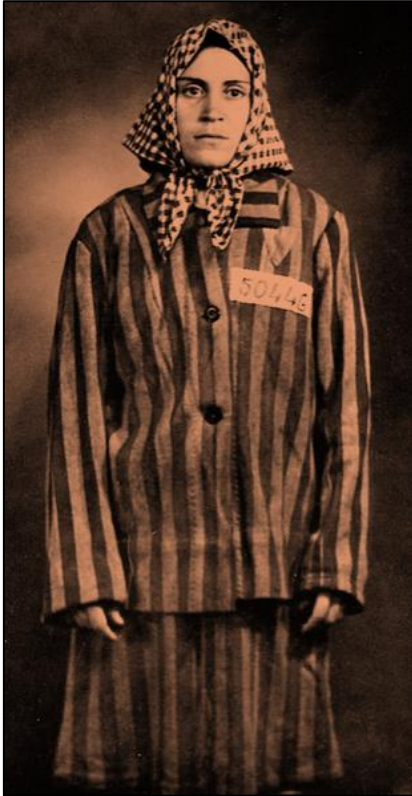
Es cridava a totes les dones deportades a l’Appelplatz, la plaça central del camp per poder fer el recompte. Les SS passaven llista i es descomptaven expressament per poder tornar a començar. Tot formava part d’una tortura inaguantable ja programada. Mentrestant, anaven caient les dones al terra mortes.

Entre les deportades, hi havia molta solidaritat. Aquest fet es veuria reflectit en la forma d’organització que utilitzaven les deportades. S’agrupaven amb números de cinc per crear famílies entre elles on la nacionalitat i la diferència de pensament no eren aspectes a tenir en compte. Si a una de les cinc li faltava menjar, l’altra li donava. En els moments més durs, tant sols una carícia ho curava tot, els hi permetia veure que hi havia una persona que les estimava, que hi havia algú humà.

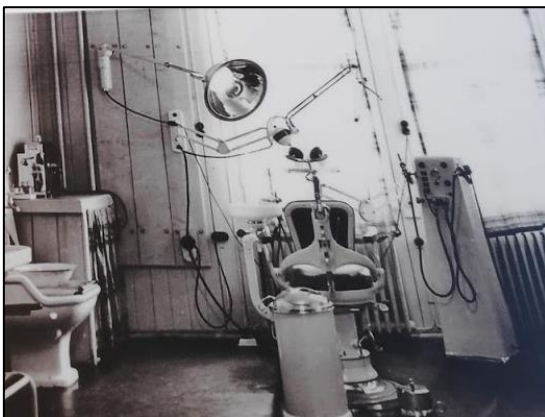
¹³ Fotos fetes a l’exposició memorial del camp. Agost 2019.

4.1.1.5.1 Neus Català

Va néixer el 6 d'octubre de 1915 a Els Guiamets. Provenia d'una família de pagesos del Priorat. Defensava una idea republicana i antifeixista i va ser responsable de la sanitat d'una colònia de nens orfes. Amb els nens de la colònia va anar a l'exili a França on va col·laborar amb la Resistència francesa. Allà, va ser deportada cap als camps d'extermini de Ravensbrück i Holleischein.

Imatge 4.1.1.4.1.1. Neus català¹⁴

Al camp li van tallar els cabells i li van prendre tot tipus d'objectes personals que portava. Tallar els cabells era considerat un acte de deshumanització ja que els nazis els treien la seva personalitat. A continuació, les feien despullar i amb els cossos nus i els cabells rapats, no eren capaces de reconèixer-se entre elles. “Quedar nua és tant dur com la mort”. Els hi passaven un líquid pastós per tot el cos i, seguidament, entraven a les dutxes. Al sortir, ja les cridaven pel número i els hi donaven els uniformes amb ratlles blaves i grises. A partir d'aquí, la Neus va passar a ser la presonera 27534 i portava un triangle vermell invertit que significava “presa política” amb una F de França ja que era dona d'un francès.

Imatge 4.1.1.5.1 (2) Despatx mèdic¹

Els hi van fer omplir unes fitxes, on no va posar que era infermera, pel fet que “no podia suportar pensar que no podia ajudar les meves companyes”, així que va posar que era pagesa. A l'entrar al camp, ja va veure moltes deportades malaltes i no ho va superar. Si entrava a la infermeria, no podria ajudar com ella voldria ja que a les malaltes no els hi donaven ni menjar ni medicaments i “quan ja estaven farts de veure tanta gent, els posaven unes injeccions i

¹⁴ Imatge feta a l'exposició memorial del camp. Agost 2019.

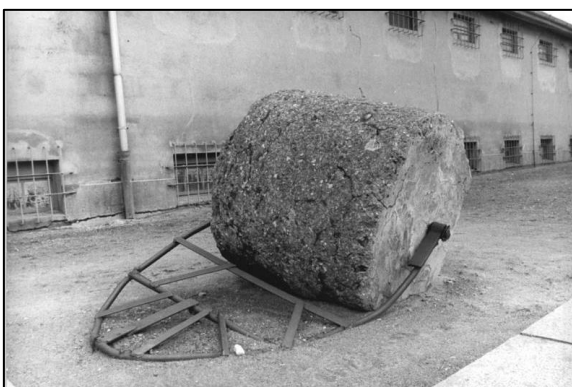
les mataven”. Recordava fer viatges a la infermeria anant rapada i despullada, passant fred i estar sota les mirades de les SS mentre sentia por i vergonya, sobretot per culpa de la menstruació, la sang li regalimava per les cames. Es va aprimar molt ràpidament i s’estava recuperant d’apendicitis, entre d’altres malalties.

Experimentava ràbia i impotència després de passar per les revisions mèdiques i per les exploracions ginecològiques. Eren humiliants i perilloses perquè passaven la mateixa espàtula d’exploració d’una deportada a l’altra sense desinfectar-la, ni netejar-la. El fet d’estar estirades, nues i amb les cames obertes era com si les torturessin. Tot i que va estar a punt de ser portada a les cambres de gas, finalment van decidir salvar-la perquè la consideraven bona pel treball.

El millor record de la Neus Català era la lluita molt forta de les deportades. El que les va mantenir vives fins al moment de sortir del camp, segons la Neus, van ser la solidaritat i la cultura. “Era possible trobar bellesa i bondat enmig d’aquell horror. La bellesa dels sentiments més nobles l’he coneguda al camp: la tolerància, la solidaritat, l’amistat...”

La Neus recordava quan les SS els hi van posar una injecció a totes les deportades, els retirava la menstruació ja que deien que sense la regla, eren capaces de produir més. Tot i això, la Neus creia que era per esterilitzar. En el cas de la Neus, no va tenir la menstruació durant set anys. Després de les injeccions, moltes dones no van poder tenir fills. A més a més, després de tot el que van veure i viure, ja no tenien tantes ganes de tenir-ne.

Té molts records horrorosos del camp: veure com maltractaven a una deportada del camp sense poder-la ajudar o observar dones amb benes a les cames que no eren fetes

imatge 4.1.1.5.1.(3) Piconadora d’arrossegament.

de roba, sinó de paper. “Sempre he dit que aquell terra negra de Ravensbrück està fet amb la sang de milers de dones i d’homes, perquè el dia de Nadal van penjar dos homes de l’arbre de Nadal com si fossin adorns”.

Un dels molts treballs forçats que va fer, era anar a dessecar el llac Schwedt (imatge 2 de l’annex). Es descalçaven, trencaven el gel del llac i es posaven a dins per poder treure la torba negra. Un altre era arrossegar entre sis dones la piconadora que

pesava 900 quilos. Com que sovint no tenien prou força, el corró anava cap avall i les aixafava. També hi havia feines que no tenien cap sentit però que les havien de fer per provar les seves forces.

Anys després de marxar del camp, va fundar de forma clandestina l'Amical de Ravensbrück, com explica la Carme Martí a l'entrevista a la pàgina 4 de l'annex.

4.1.1.5.2. Mercè Núñez

Va néixer a Barcelona el 16 de gener de 1911 i provenia d'una família benestant. En principi, la seva vida podia ser fàcil. Tot i així, es va posar a treballar des dels 16 anys, va ser secretària del cònsol de Xile, Pablo Neruda, a Barcelona, es va implicar en difondre la cultura, i va pertànyer al PSUC (Partit Socialista Unificat de Catalunya). A causa d'això, més tard, la van condemnar a rebel·lió. Va marxar a França per formar part de la Resistència on la van detenir.

Va ser deportada a Ravensbrück el 1944. En una entrevista amb la Mercè Núñez, diu que el moment més trist per ella va ser el de l'entrada. "Quan vam veure aquells presos que

imatge 4.1.1.4.1.2 Carnet de voluntària.¹⁵

semblaven fantasmes vam entendre perquè no sabíem res dels resistents que s'emportaven, i va ser assumir: això és el que ens faran a nosaltres". Per altra banda, el fet més dur que recorda la Mercè eren les llargues hores d'espera a l'*appel* mentre les castigaven o recomptaven on cada dia veien dones

mortes. S'havien de convertir en estàtues mentre veien com maltractaven a una companya i no la podien ajudar, qualsevol moviment significava la mort. "Les SS ho feien com a càstig però també com una forma de destrucció, de destruir aquell esperit combatiu que teníem".

"El moment més feliç al camp és quan ens vam negar a recollir el val de pagament de la fàbrica; de 6.000 dones, sense fallar-ne ni una cap no el va agafar. Vam tornar al camp gairebé cantant... Semblava un exèrcit victoriós, era una sensació estupenda". Aquesta

¹⁵ Imatge de la web de l'Ajuntament de Barcelona https://ajuntament.barcelona.cat/dones/es/noticia/en-memoria-de-mercedes-nunez-targa_761356

decisió es va fer en unitat ja que es va demostrar que totes les deportades s'ajudaven entre elles. La solidaritat era exemplar entre les dones del camp. Un exemple es veuria reflectit quan les dones no creients, com la Mercè Núñez, feien vigilància a les que eren creients. D'aquesta manera, podien fer missa en un racó del camp sense que les SS les trobessin.

Abans d'acabar la guerra, tenien la intenció de matar a les dones malaltes, com la Mercè perquè no podia caminar. Però amb les presses, les van deixar. El dia que ja estava inscrita a la cambra de gas, van aparèixer les tropes alliberadores.

A les deportades malaltes les van portar a un manicomi on abans ja havien matat als bojos. Va ser horrorós perquè tots els deportats morien a pilots i se'ls emportaven amb carretons per enterrar-los. Com que no hi havia suficient espai, els deixaven estirats pels passadissos. La Mercè ho recorda gairebé pitjor que el camp el fet de veure tota aquella gent morir després d'haver aguantat fins l'últim moment.

Deixant de banda tots els maltractes que van patir i la poca condició humana que tenien, la Mercè no va pensar mai en el suïcidi i que aquella experiència no va valdre la pena. Cada vegada que els nazis es feien més superiors i brutals, més raons trobaven les deportades per continuar lluitant i vivint. Per altra banda, tots aquells deportats que tenien una mentalitat més fluixa o que pensaven que no podrien sobreviure, duraven molt poc al camp, "els hi faltava l'instint de voler viure".

4.1.1.5.3. Stanisława Baffia

Era una polonesa que va ser detinguda a Ravensbrück per haver format part de la resistència. Se la coneix com a la conilleta del doctor Schidlausky.

Els metges alemanys feien pràctiques amb elles per trobar una medicació que evités que les ferides de guerra dels soldats s'infectessin. En el seu cas, un oficial SS li va posar una injecció que la va fer perdre el coneixement. Va estar sedada durant 7 mesos presentant quadres de deliri i amb febres altíssimes. A la sala d'operacions, li feien ferides a les cames per on li introduïen metralla provocant infeccions. Tenien a les dones lligades als llits sempre drogades i els metges hi anàvem pel matí per tal de controlar les constants vitals. "A mi em van treure bona part de la musculatura de les cames. No puc aguantar-me dreta per culpa de tot això. En realitat, cap de les deu dones que vam sobreviure a

aquella vergonya mèdica no pot caminar en l'actualitat". "Ens tractaven pitjor que als animals de laboratori. Recordo un cop que demanàvem aigua i la doctora Herta Oberheuser, per si no teníem prou patiment, ens va portar aigua barrejada amb vinagre. Eren uns éssers totalment deshumanitzats".

4.1.1.5.4. Marie Jo Chombart de Lauwe

Era membre de la resistència, motiu pel qual va entrar a Ravensbrück a l'any 1943. Al camp, els hi prenien tot, a les deportades les feien entrar a la dutxa i al sortir ja eren un número. Per ella, aquí va començar la deshumanització.

Van fer experiments amb les dones i nenes gitanes, moltes van morir durant les intervencions que els feien i en el post-operatori.

Va ser escollida com a infermera junt amb dues deportades més. "A la infermeria, ocupant-me dels nadons, és on vaig conèixer la part més dura del camp. Gairebé se'ns morien tots, no teníem res per tractar-los com calia. Era horrible veure aquelles pobres criatures. He conegut el pitjor de la deportació, cadàvers de dones amb el ventre obert, probablement per cesàries fetes pel capritx del metge del camp".

Marie Jo Chombart va fer un llibre de registre de naixements i defuncions, té les proves de l'extermini sistemàtic que van practicar els nazis. Aquest document s'ha convertit en una eina eficaç de lluita contra els que neguen l'holocaust.

4.1.1.6. Ravensbrück a l'actualitat

Avui en dia, el camp de Ravensbrück és denominat com a Memorial de Ravensbrück. El fet que sigui un Memorial ens indica que és un lloc on podem trobar informació sobre els fets més que un lloc on poder fer-se

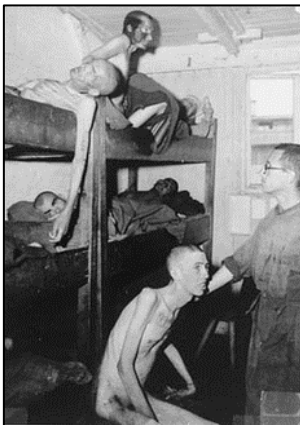
a la idea del que va passar. Per exemple, no es conserva cap barracó, ni cap altre edifici on vivien les deportades. Ravensbrück està en procés de restauració com ara en els

crematoris o en les cases de les SS. Si visitem el Memorial, també podem veure un edifici que s'utilitzava per a la fàbrica tèxtil.

Imatges 4.1.1. Barracons buits; Comandància; Casa oficial SS fetes Agost 2019 al memorial

4.1.2. Mauthausen

Imatge 4.1.2. Barraques de Mauthausen¹⁶

L'Alemanya nazi va incorporar a Àustria a l'Anschluss, és a dir, va fer que Àustria i l'Alemanya nazi s'unissin en una sola nació el 12 de març de 1938 fins el 5 de maig de 1945. Al cap de poc temps, Himmler, el cap de les SS, va inspeccionar una zona que fos adequada per poder establir un camp per empresonar "els traïdors d'Àustria", com va dir August Eigruber, el líder del districte del partit nazi de l'Alta Àustria.

4.1.2.1. Dades

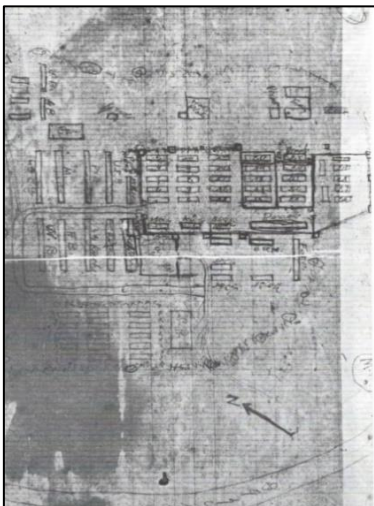
S'estima que 197.464 presos van passar pel camp de concentració de Mauthausen entre l'agost de 1938 i el maig de 1945. Com a mínim, 95.000 presos van morir allà dels quals, més de 14.000 eren jueus.

¹⁶ U.S. Holocaust Memorial Museum. <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/photo/barracks-in-the-mauthausen-camp-austria-may-1945-after-liberation>

4.1.2.2. Localització del camp

Es trobava a uns tres quilòmetres de la ciutat de Mauthausen, a l'Alta Àustria, a 1'6 quilòmetres de Linz. Estava sobre un turó anivellat a la riba del riu Danubi. Prop del camp, hi havia una pedrera de granit que era propietat de la ciutat de Viena, la pedrera de Wiener Graben. El granit d'aquesta pedrera havia estat utilitzat durant anys per a pavimentar els carrers de Viena. Després, Viena va llogar la pedrera de Wiener Graben als SS. Es va escollir aquest lloc ja que Hitler necessitava granit per a construir la presó de Mauthausen que era com una fortalesa de pedra, i pels edificis que volia construir a Berlin i a Linz, una ciutat que es trobava a prop de Mauthausen. Però a causa de la guerra no els va poder construir.

4.1.2.3. Distribució del camp

Imatge 4.1.2.3. Imatge feta a mà per l'organització clandestina¹⁷

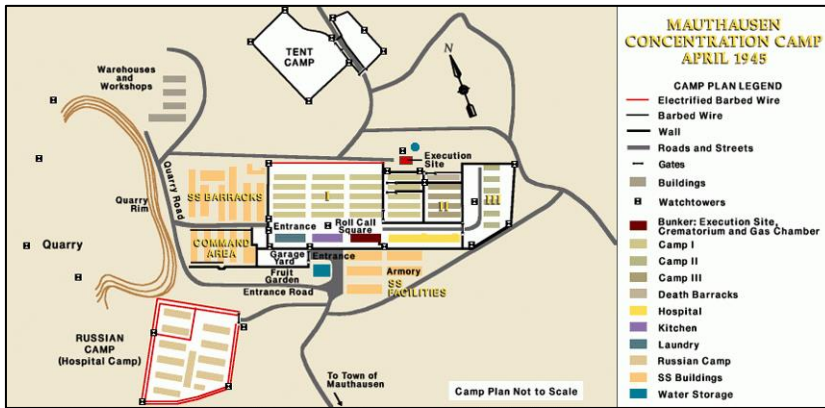
Mauthausen tenia tres seccions principals: el Camp I, el camp original de detenció; el Camp II, la zona del taller del camp, on els presoners van ser obligats a treballar i que les SS van convertir en casernes de presos el 1944 i el Camp III, construït el 1944 per acollir l'arribada dels jueus d'Hongria.

Davant de la plaça de crida del Camp I, es trobaven diversos edificis de pedra que oferien diferents serveis com la cuina dels presos, les dutxes, la bugaderia, el búnquer i la cambra de gas. A prop, també hi havia el crematori juntament amb la zona on els nazis disparaven

als presoners.

Fora del camp, a la part oest, hi havia el camp d'infermeria. Les SS van construir aquesta part el 1941 per als presoners de guerra soviètics, és per això que, de vegades, també rebia el nom de "camp rus". Va ser a partir del 1943 que els presoners que estaven malalts o eren més febles van començar a estar empresonats en aquest camp. Allà, o rebien molt poc tractament o no en rebien i, per tant, la majoria morien.

¹⁷ Roig, M- (1977). , Els catalans als camps nazis. Barcelona: Edicions 62.

Imatge 4.1.2.3. (2). Distribució del camp de concentració.

Al nord-est hi havia el camp de les tendes. Consistia en 14 tendes grans de 6.200 metres quadrats. Les autoritats del camp les van construir el

1944 per col·locar-hi nombrosos grups de presoners que van ser evacuats dels camps de concentració i dels camps de treballs forçats. El 1945, la majoria dels presoners ja eren hongaresos i polonesos.

A l'oest del camp, hi estaven col·locades l'oficina del comandant de les SS, la caserna per al personal administratiu i els guàrdies. Tots els camps estaven envoltats de parets i filferros electrificats. També els rodejava les torres de vigilància i de guàrdia de les SS.

4.1.2.4. L'Escalera de la mort

Mauthausen es troba prop d'una pedrera de granit on els presoners eren condemnats a treballs durs.

Imatge 4.1.2.3. Comparativa de l'escala de la mort amb l'actualitat¹⁸

Diverses vegades durant el dia, els presoners estaven obligats a portar grans blocs de pedra, sovint amb pesos fins a 50 quilos, per una llarga escala de 186 esglaons. Aquesta escala era anomenada Escalera de la mort.

Sovint, els presos que ja estaven esgotats queien desplomats i deixaven anar la seva càrrega, que rodant cap avall, queia contra els presoners del darrere creant un efecte

¹⁸ 1. Roig, M. (1977). Els catalans als camps nazis. Barcelona: Edicions 62. 2. Fotografia personal

dòmino horrible fins al final de les escales. Les pedres pesants xafaven les seves extremitats i els seus cossos. A causa d'aquest brutal càstig, moria un gran nombre de persones cada dia en aquelles escales.

Aquells presos que aconseguien sobreviure, eren col·locats més tard a la vora del penya-

Imatge 4.1.2.3 (2). Mur dels paracaigudistes¹⁹

segat anomenat “Mur de paracaigudistes” per les SS. Allà, cada presoner tenia l’opció de rebre un tret o empènyer al presoner del davant pel precipici. Molt presos optaven pel suïcidi en aquest penya-segat ja que eren

incapaços de suportar les tortures del camp.

Avui en dia, l’Escala de la mort forma part de la visita guiada al Memorial de Mauthausen. Les escales s’han renovat i redreçat perquè els turistes puguin pujar-les més fàcilment ja que anteriorment, estaven inclinades i relliscoses.

4.1.2.5. Les dones a Mauthausen

Com que Mauthausen era un camp de concentració per a retenir homes, el pes de les dones en ell era escàs.

Les quatre primeres dones presoneres de Mauthausen eren de Iugoslàvia. Les van portar a aquest camp juntament amb 46 homes per afusellar-los el 1942. A part, també van traslladar a 24 dones que van sortir de Ravensbrück. Les SS les van transportar a aquest camp per proporcionar sexe als homes presos més afavorits. Aquestes dones també van arribar el 1942 i van viure al primer bordell que es va establir en tots els camps de concentració.

¹⁹ Font propia. Maig 2019.

Imatge 4.1.2.4 Dones a la infermeria²⁰

Durant els següents dos anys, les SS van portar a Mauthausen centenars de dones, ja fos per matar-les o per mantenir-les temporalment abans de tornar-les a traslladar en d'altres camps, per a moltes d'elles Mauthausen era un lloc de pas.

4.1.2.5 Mauthausen a l'actualitat

Mauthausen manté l'estructura arquitectònica inicial i l'exposició explica la història del camp de concentració en 4 períodes i 3 nivells temàtics:

- 1938-1939: La construcció del camp de concentració
- 1940-1942: Internacionalització i assassinat en massa
- 1943-1944: Subcamps i indústria d'armament
- 1945: Mortalitat i alliberació

L'edifici històric del camp on hi ha la mostra de l'exposició, abans era el "pavelló dels malalts", és a dir, la infermeria pels presos.

Mauthausen es conserva d'una manera original, ja que encara es poden veure els barracons tot i que per dins estan destinats a exposició i "La sala dels noms" (imatge 11 de l'annex), una sala que conté tots els noms coneguts dels deportats que van morir al camp de concentració. També es poden visitar els crematoris, la zona de quarantena, les Escales de la mort, el museu i els Memorials destinats a cada país europeu que va tenir deportats a Mauthausen.

4.1.3. Auschwitz

El camp d'Auschwitz va ser el més gran de tots i era fonamental per a dur a terme el pla nazi de la "Solució final". Va ser molt important ja que és reconegut a dia d'avui com un dels símbols de l'Holocaust, del genocidi i del terror.

²⁰ U.S. Holocaust Memorial Museum. Imatge cedida a Mauthausen-Memorial.org
<https://www.mauthausen-memorial.org/en/History/The-Mauthausen-Concentration-Camp-19381945/Female-Prisoners>

Tot el camp es coneix com a “Auschwitz-Birkenau”. Auschwitz I va ser el camp principal i Birkenau o Auschwitz II era l’ampliació del camp on es trobaven les cambres de gas.

Imatge 4.1.3 Entrada a Birkenau. Fotografia feta agost 2019.

Al principi, Auschwitz era un camp com tots els altres que es van anar construint, però a partir del 1942, va començar a convertir-se en el camp més gran d’extermini massiu de jueus.

Els primers presos eren alemanys que van ser traslladats des del camp de

Sachsenhausen a Auschwitz-Birkenau, tot i que també n’hi havia de polonesos que van ser transportats des de Dachau a Auschwitz.

4.1.3.1. Dades

KL AUSCHWITZ WAS THE LARGEST NAZI GERMAN CONCENTRATION CAMP AND SINCE 1942 ALSO MASS EXTERMINATION CENTRE FOR JEWS.
IN THE YEARS 1940-1945, THE NAZIS DEPORTED AT LEAST 1,300,000 PEOPLE TO AUSCHWITZ:
1,100,000 JEWS,
140,000-150,000 POLES,
23,000 ROMA /GYPSIES/
15,000 SOVIET PRISONERS OF WAR,
25,000 PRISONERS FROM OTHER ETHNIC GROUPS.
1,100,000 OF THESE PEOPLE DIED IN AUSCHWITZ. APPROXIMATELY 90% OF THE VICTIMS WERE JEWS. THE SS MURDERED THE MAJORITY OF THEM IN THE GAS CHAMBERS.

Imatge 4.1.3.1 Dades Auschwitz. Fotografia feta agost 2019.

Més d’un 1,1 milions de persones van morir en aquest camp, incloent gairebé un milió de jueus. Per cada barracó, hi havia mil presoners. Tots aquells que no eren enviats directament a les cambres de gas, eren condemnats a treballs forçats.

- ⇒ 1.100.000 Jueus
- ⇒ Entre 140.000 i 150.000 Polonesos
- ⇒ 23.000 Gitanos
- ⇒ 15.000 Presos Soviètics de la guerra
- ⇒ 25.000 presoners d’altres grups ètnics

4.1.3.2. Localització del camp

Estava situat a Polònia, la qual estava ocupada per Alemanya. Es va construir el 1940 a les afores de la ciutat d’Oswiecim, una ciutat polonesa que durant el Tercer Reich va adquirir el nom d’Auschwitz i d’aquí prové el nom del camp.

Es va començar a construir el 1940 en una caserna de l’exèrcit de Polònia que estava abandonada en un barri de la ciutat ubicada entre els rius Sola i Vístula i prop d’un nucli

ferroviari important. Es va anar ampliant a mesura que van anar apareixent diferents necessitats al camp.

4.1.3.3. Distribució del camp

A continuació, he dividit aquest apartat en tres parts. He començat explicant Auschwitz I, que va ser el camp principal, he continuat fent una explicació d'Auschwitz II o Birkenau, on estaven col·locades les cambres de gas i he finalitzat explicant Auschwitz III o Monowitz. Auschwitz tenia tres campaments, un dels quals era un centre d'assassinat. Aquests camps es van anar obrint entre el 1940 i 1942 i Auschwitz va tancar el gener de 1945 amb l'alliberament per part de l'exèrcit soviètic.

4.1.3.3.1. Auschwitz I

Per poder anar expandint el camp, les autoritats de les SS van anar utilitzant contínuament els presoners pel treball forçat. Durant el primer any, la policia SS va netejar una zona de 40 quilòmetres quadrats que estava reservada per l'ús exclusiu del camp.

Com en d'altres camps de concentració, Auschwitz I tenia una cambra de gas i un crematori. Inicialment, els enginyers de les SS van construir una cambra de gas improvisada que es trobava al soterrani del bloc 11 de la presó. Més tard es va construir una altra cambra de gas permanent que es localitzava fora del recinte. A Auschwitz I també es van realitzar experiments mèdics a l'hospital del bloc 10. Es feien tant investigacions sobre nadons, bessons i nens com esterilitzacions forçades i castracions d'adults. Entre la barraca d'experiments mèdics i el bloc 11 de presons hi havia el "Mur Negre", on els guàrdies SS van executar a milers de presoners.

Cada bloc tenia un presoner que s'encarregava de tenir-ne cura. Els altres presoners l'anomenaven "Kapo", normalment eren els criminals. Tots els presoners estaven forçats a treballar. En cas de no poder fer-ho, no podrien viure.

El nombre de presoners entre vius i morts havia de coincidir sempre amb el registre.

4.1.3.3.2. Auschwitz II o Birkenau

Es va construir a l'octubre de 1941 per nazis i presoners a tres quilòmetres d'Oświęcim, a un poble de Brzezinka. Per fer fora als habitants, els nazis van expulsar a la població polonesa destruint les seves cases.

El 1943 es va construir la plataforma de descàrrega. Des de la plataforma, els presoners caminaven fins a Auschwitz I.

Estava dividit en deu seccions les quals estaven separades per filferros. El camp tenia seccions per dones, homes, gitanos i jueus.

Va ser el 1942 que les SS van decidir traslladar les cambres de gas a Auschwitz II. Aquestes instal·lacions de gas no eren suficients en relació a la gran

quantitat de deportats jueus que es van enviar per ser assassinats, així que el 1943, es van construir quatre grans crematoris, cadascun amb una cambra de gas i una zona per treure's la roba.

A cada crematori i cambra de gas hi havia forats on els nazis emmagatzemaven cendres humanes i cabells que els utilitzaven per fertilitzar les terres. Així que ho aprofitaven tot dels presoners. Tant les cambres com els crematoris van ser destruïts el 1945.

4.1.3.3.3. Auschwitz III o Monowitz

Al principi, Auschwitz III era considerat un subcamp. Però a partir del 1943, va passar a ser un camp de concentració que estava lligat a tots els altres camps industrials.

Estava localitzat a un poble anomenat Monowice i per expulsar als habitants, els van haver de fer fora desplaçant-los i destruint tots els edificis que hi havia. La localització

²¹ U.S. Holocaust Memorial Museum. Imatge cedida a Mauthausen-Memorial.org
<https://www.mauthausen-memorial.org/en/History/The-Mauthausen-Concentration-Camp-19381945/Female-Prisoners>

del camp ja estava pensada per un dels deu camps de barracons, els quals estaven dissenyats per realitzar treballs forçats.

Els primers dos mil presos van ser portats d'Auschwitz I a finals del 1942. Els presos es trobaven en els 59 barracons que tenia Auschwitz III, aquests barracons disposaven de 56 lliteres de tres nivells, poques taules i tamborets i calefacció central. Tenien més privilegis ja que disposaven de millors condicions i porcions addicionals de sopa més bones.

Tot i que els presos tenien millors condicions que els presos de Birkenau acabaven sent víctimes de la selecció més ràpidament.

4.1.3.4. La selecció

Els deportats jueus feien viatges de deu dies per arribar a Auschwitz a través dels trens de mercaderies. Deu dies sense aigua i menjar i tampoc feien parades, ni tenien finestres. A cada vagó, hi havia entre setanta i vuitanta presoners.

A l'arribar a Auschwitz-Birkenau, es sotmetien directament al procés de la selecció. Les SS escollien entre tots els deportats, aquells que veien que no serien capaços per fer la feina forçosa. Aquests eren enviats a les cambres de gas que estaven disfressades d'instal·lacions de dutxa per enganyar a les víctimes. A més a més, els mentien dient-los que després de les dutxes, podrien recuperar els seus objectes. Els nazis els enganyaven, dient-los que tindrien una vida normal, que els oferien llocs de treball.

De vegades, el procés de selecció es feia només mirant, tots aquells presoners que ja sospitaven d'alguna cosa, fins i tot dones i nens que no servien, ja eren portats directament per exterminar-los. Després de matar-los a les cambres de gas, els hi tallaven els cabells per poder produir tela. Després de l'alliberació del camp, es van trobar 7 tones de cabell. A través d'un anàlisi, es va confirmar que tots provenien de les víctimes. Avui en dia, se'n conserven dues tones.

Després de la selecció dels presoners, es feia una selecció de tot allò que portaven, de

Imatge 4.1.3.3. (1) Lloc on es feia el procés de selecció al baixar dels trens. Fotografia feta a Auschwitz, Agost 2019.

manera que els deportats no poguessin entrar amb cap objecte personal. Els objectes de tots els deportats eren confiscats i ordenats al magatzem anomenat Canadà. Rebia aquest nom ja que el Canadà simbolitzava la

riquesa. A partir d'aquí, eren enviats una altra vegada a Alemanya perquè la població civil els pogués utilitzar. Se'ls treia tot allò que els presoners poguessin fer servir al camp, com les mantes per protegir-se del fred. A més a més, tampoc es podien canviar ni rentar.

Més d'un 90% dels nens, van ser portats a les cambres de gas. Només deixaven viure aquells que eren bessons per poder-los utilitzar com a experiments mèdics. Un 75% de cada transport de jueus anaven immediatament a les cambres de gas. El 25% restant els portaven als camps de treball i morien allà per càstigs, malalties i per totes les condicions horribles que tenien.

En un principi, els deportats ja eren fotografiats per poder ser identificats, després, passaven per les dutxes, les quals podien ser o molt fredes, o molt calentes. Al cap de poques setmanes, l'aspecte físic dels presoners ja variava molt. Va ser per aquest motiu que a partir del 1943, ja van parar de fer-los fotografies i començar a ser números. Auschwitz va ser l'únic camp on tatuaven als presoners.

4.1.3.5. Els experiments mèdics del doctor Josef Mengele

El crematori II d'Auschwitz II hi havia un laboratori on Mengele experimentava amb nens i, sobretot, amb bessons.

- ⇒ Canviava el color dels ulls dels nens perquè fossin blaus a través d'injeccions de productes químics i substàncies tòxiques.

- ⇒ Cosia a nens per l'esquena per poder veure'n el seu progrés i convertir-los en siamesos.
- ⇒ Desenvolupava nous mètodes molt dolorosos d'esterilització en dones per poder preservar la raça ària.
- ⇒ Injectava gèrmens a varis presos per veure'n els efectes.
- ⇒ Feia operacions físiques i mentals a nens per un canvi de sexe.
- ⇒ Va obligar a germans a mantenir relacions sexuals amb l'objectiu d'estudiar la qualitat dels fills.
- ⇒ Tancava i separava als bessons per veure quin dels dos aguantava més temps sense l'altre ja que estaven acostumats a viure junts.
- ⇒ Seleccionava les cuixes de les presoneres assassinades per utilitzar-les com a material en el seu laboratori.
- ⇒ Va obligar a una mare lactant a cobrir els seus pits amb un esparadrap per saber quant temps podria ser capaç de viure un recent nascut sense alimentar-se.

El seu interès principal era la genètica. Per poder estudiar-la, utilitzava, principalment, els bessons i a Auschwitz tenia els recursos il·limitats per tal de fer aquests experiments. Quan un dels germans moria, matava a l'altre per poder comparar els resultats després de la mort.

4.1.3.6. La Solució Final

El 1941, les SS del camp d'Auschwitz I van començar a realitzar les primeres proves de Zyklon B com a eina d'assassinat massiu on es van utilitzar amb soviètics i presoners polonesos com a víctimes. Aquests experiments van tenir molt d'èxit, així que es va decidir construir una cambra de gas al crematori d'Auschwitz I. Els primers transports que van arribar de dones, homes i nens jueus enviats a Auschwitz com a part de la Solució Final, ja van ser assassinats a aquesta cambra de gas. La Solució Final al problema jueu va ser el pla nazi el qual va consistir en l'execució i exterminació de la població jueva durant la Segona Guerra Mundial.

4.1.3.7. Les dones a Auschwitz

El 1942 van arribar a Auschwitz dos transports plens de dones, el primer portava 1.000 preses, la majoria d'elles eren criminals del camp de Ravensbrück, el segon en portava 1000 jueves d'Eslovàquia. Les preses eren allotjades a una part separada d'Auschwitz I, després, se les traslladava a Birkenau.

Entre el 1943 i 1944, les dones van ser empresonades amb els seus familiars al camp familiar de Theresienstadt, i les dones jueves eren col·locades als camps de trànsit.

Les dones treballaven enderrocant dels edificis, preparant els terrenys, construint, transportant i en les instal·lacions industrials. Tot i que la majoria de les dones treballaven pel funcionament del camp, és a dir, als hospitals, als lavabos, a les cuines, als magatzems, als tallers tèxtils...

Imatge 4.1.3.4 Fotografies de dones. Les dates indiquen que la majoria sobreviuen com a molt dos mesos al camp.

Hi ha uns quants fets que ajudaven a crear més malalties infeccioses i a fer que el cos quedés cada vegada més debilitat. Aquests dos aspectes eren causats pel treball físic pesat, les condicions horribles de la sanitat, la higiene i el tractament brutal per part de les SS.

Les preses, la majoria de les quals eren jueves, estaven forçades a sotmetre's a experiments dolorosos que els hi feien els metges de les SS.

4.1.3.7.1. Eva Mozes Kor i Miriam Mozes Kor

Van néixer el 31 de gener de 1934 a Romania. Eren jueves i van sobreviure al camp d'Auschwitz. Al 1996, Eva Mozes Kor va fundar el Museu Memorial de l'Holocaust a Indiana, Estats Units d'Amèrica. Estava dedicat a tots els deportats d'Auschwitz que van ser utilitzats com a experiments mèdics.

El 1944 van ser enviades al camp amb els seus pares i dues germanes més grans.

Les dues germanes bessones van aconseguir evitar la cambra de gas però van sofrir un altre terror: els experiments mèdics de Josef Mengele. Després d'una de les injeccions

que li va donar en Mengele, l'Eva va ser portada a l'hospital del camp perquè tenia febre. Quan el metge la va anar a veure li va dir rient que només li quedarien dues setmanes de vida. Durant les dues setmanes següents, l'Eva recorda estar arrossegada per la barraca ja que no podia caminar, estava semi-conscient.

Els russos van avançar per l'est i Auschwitz va ser desallotjat el gener de 1945. Va sentir llibertat quan van haver d'abandonar el camp i les dues van aconseguir sobreviure. L'Eva ho recorda com una experiència inoblidable. Però, tot i sobreviure, els experiments mèdics van tenir conseqüències negatives. Anys després de l'Holocaust, van reconstruir les seves vides. Més tard, l'Eva es va tornar a mudar a Amèrica amb els seus dos fills i el seu home. El 1987, la Miriam necessitava un trasplantament de ronyó i li va donar la seva germana. Sospitava que això era a causa dels experiments mèdics i de les injeccions. Volia trobar una cura, va buscar als arxius mèdics però va ser impossible i la Miriam va morir a Israel el 1933.

Setmanes més tard, l'Eva va conèixer a Hans Münch, membre del partit nazi alemany que també es va dedicar a treballar com a doctor a Auschwitz. Volia saber la veritat dels experiments mèdics, però Hans no sabia els terrors que va ocasionar Mengele. Quan l'Eva es va assabentar que alguns presoners van negar els fets de l'Holocaust, li va demanar a Münch que declarés sobre Auschwitz admetent el que ell va presenciar. "Per mi, ha de ser reconegut com un succés important de la història. Cap nazi ni neonazi poden dir que no ha succeït". L'Eva va perdonar a Münch i a tots els nazis públicament a canvi d'haver declarat. "50 anys després de l'alliberació, atorgo amnistia a tots els nazis que van participar directa o indirectament en l'assassinat de la meva família i la dels altres. Perquè és temps de perdonar però no d'oblidar". Aquest acte de perdó va tenir conseqüències inesperades. Després d'escampar aquest missatge, l'Eva va fundar el museu C.A.N.D.L.E.S., on ensenyava els fets de l'Holocaust. La seva postura de perdó no va ser compartida per a totes les víctimes. Algunes d'elles afirmaven que no devien disculpar als nazis, que sempre s'havia de buscar la justícia però el perdó no els corresponia.

“El fet que ens abracéssim i que el perdonés va impactar a tot el món”. Conseqüentment, 39 dels supervivents van signar una petició de protesta contra l’Eva, defensaven que els nazis no tenien el dret a viure de manera digne després d’haver assassinat a tanta gent, així que havien de rebre algun tipus de càstig. Per altra banda, els que no ho van signar pensaven que l’odi havia d’acabar en algun moment per tal que

Imatge 4.1.3..4.1.1 Eva Kor. La dona que va perdonar als nazis.²²

tot tornés a començar i seguís endavant. Fins i tot, alguns dels deportats van sentir enveja de l’Eva. “Crec que el perdó és poderós i potser si visc i parlo el suficient al respecte, la gent ho intentarà perquè aquest món necessita el perdó desesperadament”.

4.1.3.7.2. Susan Pollok

Va néixer a Londres on encara hi viu. És una dels últims supervivents d’Auschwitz i va perdre a més de 50 familiars a l’Holocaust. “Volia justícia per ells, volia que les seves veus s’escoltessin a través de mi perquè la seva pèrdua és el més important de la meua vida”.

Va ser enviada a Auschwitz quan tenia 13 anys. Recorda quan un nazi la va aconsellar dient-li que digués que tenia 15 anys per a poder treballar. En aquest moment, la van separar de la seva mare i es sentia sola i trista mentre veia com se l’emportaven, ja no la va tornar a veure mai més. Tots aquells deportats que van ser seleccionats per viure, com la Susan, van ser utilitzats com a esclaus. La resta de presoners (mares amb fills, malalts, gent més gran) van ser directament enviats a les cambres de gas.

Passava molta gana al camp. A la Cort, va descriure com les nenes de la seva barraca estaven obligades a anar sense roba i a desfilant passant per davant del Josef Mengele.

²² Eva Mozes Kor, a Holocaust survivor and a Mengele twin, chose to forgive the Nazis. <https://www.thevintagenews.com/2017/10/06/eva-mozes-kor-a-holocaust-survivor-and-a-mengele-twin-chose-to-forgive-the-nazis/>

Les que eren considerades més dèbils eren seleccionades, descartades i enviades a la cambra de gas. És per aquest motiu que s'arreglaven per tenir una bona imatge.

Els únics moments en els que es sentia viva era quan jugava amb les altres deportades a endevinar què és el que tindrien per esmorzar. Sabien que no hi havia aliments, però d'aquesta manera, recordaven casa seva i era fantàstic per elles.

Juntament amb d'altres supervivents, afirmaven que el fet d'haver perdonat als nazis amenaçava el judici. "No dic que el perdó no tingui lloc sota altres circumstàncies, però no amb l'Holocaust".

4.1.3.8. *Auschwitz a l'actualitat*

A Auschwitz es conserva pràcticament tot i, per tant, te'n pots fer una idea de com es vivia allà en aquell temps. Es poden visitar els crematoris, els barracons per dins, la

cambra de gas i l'entrada del camp fins on es feia la selecció dels deportats. Al camp d'Auschwitz també es poden veure una gran part dels objectes personals dels deportats, les 2 tones de cabells, roba, maletes, ajudes tècniques per caminar, tasses i plats, ulleres, raspalls.

Imatges 4.1.3.5 Objectes personals exposats al camp: cames ortopèdiques i muletetes, plats i gots, ulleres, maletes i sabates. També es poden veure quantitats immenses de cabell humà exposats en altres punts del recorregut.

4.2. Anàlisi del gènere femení vers el masculí

Pel fet de ser dones, tenien la vida al camp més difícil respecte els homes, ja des del primer dia. Com diu la Neus Català al llibre “Ravensbrück, l’infern de les dones”, “el pudor pot més que la por”. Sentien vergonya quan estaven despullades, havien d’aguantar les rialles i les burles de les SS. Se’n reien perquè tenien els pits caiguts i pelleringues per tot el cos. Per poder-se resistir més fàcilment davant d’aquest problema, la Barbara Reimann, deportada de Ravensbrück, va crear una estratègia. Es basava en col·locar les noies més joves a la primera fila per tapar a les més grans per tal d’estalviar la burla.

La gran diferència de Ravensbrück respecte als camps d’homes era que les deportades s’explicaven contes i es feien petits regals per mantenir alta la moral i celebrar dates concretes. El seu objectiu era preservar la dignitat i tenir una art de vida cultural on recitaven poesia, feien obres de teatre, concursos de cuina... D’aquesta manera, van anar creant petits espais de supervivència i feien una vida paral·lela a la mort que les envoltava.

4.2.1. La maternitat

Segons Montse Armengou i Ricard Belis, després d’analitzar la vida de les diferents deportades a Ravensbrück, van arribar a la conclusió que el punt més vulnerable de l’inconvenient de ser dona, és la maternitat.

Marie Jo Chombart, infermera i deportada de Ravensbrück, va treure de la infermeria un llistat de mortalitat de nens ofegats al moment de néixer o estampats contra la paret.

4.2.2. L’esterilització

Hi va haver dones que es van estalviar la mort dels seus fills ja que les esterilitzaven abans dels 8 anys, com va ser el cas de les gitanes. Les irradiaven, patien grans dolors i les seves mares les consolaven dient-les que aviat serien lliures. Un cas concret que ho va patir va ser la ucraïnesa Alexandra Suiba.

4.2.3. La menstruació

Era una de les situacions més desagradables. Es tractava d'un estat horrible ja que no tenien absolutament res per recollir la sang. Si tenien sort, la dona que les supervisava els hi subministrava un drap per poder netejar-se. Generalment, caminaven amb la roba plena de sang. Un fet que empitjorava la situació era quan els homes de les SS les veien brutes de sang i les insultaven i cridaven.

Abans d'arribar al camp, guardaven les compreses mensuals sense saber que no podrien tenir pertinences al camp. Al cap de poques setmanes d'haver arribat al camp, a la majoria de dones se'ls hi van retirar la regla. Van arribar a pensar que aquest fet era causat per un additiu de brom que es posava al pa, tot i que no es va arribar a confirmar. Segons Hédi Fried, deportada a Auschwitz i a altres camps de concentració com Bergen-Belsen. Per altra banda, a l'annex, com diu Anna Binczyzka, era degut a la mala nutrició.

4.2.4. La violació

S'establien bordells, eren llocs de treball dedicats a la prostitució. Els oficials disposaven dels millors i els soldats dels més bàsics. Allà hi enviaven les dones jueves i en el cas que volguessin seguir amb vida, havien de complir amb tot el que els hi deien i feien fer. Les agafaven per la nit, després d'haver treballat molt dur durant tot un dia i a part de fer-les anar als bordells de manera clandestina ja que els alemanys tenien prohibit mantenir relacions sexuals amb les jueves, com s'exposa a la pàgina 2 de l'annex. Per altra banda, hi havia dones que havien de treballar als bordells tot el dia, aquestes no duraven massa temps. D'altres en canvi, tenien la possibilitat de tenir una vida més decent amb un soldat.

No hi ha gaire constància de casos concrets de violacions perquè no en volien parlar.

4.2.5. L'embaràs

Fins el 1943, totes les dones que estaven embarassades eren assassinades. Va ser més tard que van tenir el dret a tenir fills les dones que encara conservaven la menstruació. A mitjans del 1943, els recent nascuts no jueus ja no eren assassinats, tot i que els que eren d'origen jueu van ser assassinats fins al final del 1944. Durant aquest any, les dones jueves eren forçades a avortar si estaven embarassades.

5. Conclusions

En aquesta recerca i mitjançant les hipòtesis inicials, arribo al final complint les expectatives proposades en un començament. Per mi, ha estat un treball on he ampliat i he après gran quantitat de coneixements, m'he hagut de llegir una gran quantitat de llibres, articles de diaris, consultar enciclopèdies i veure documentals.

He pogut comprovar que els camps de concentració es van construir amb la finalitat de tenir mà d'obra gratuïta en treballs forçats i per a eliminar als oponents del règim nazi, comunistes alemanys, socialistes, socialdemòcrates, jueus, gitanos, testimonis de Jehovà, homosexuals i persones acusades de comportaments "asocials".

He estudiat vivències personals d'algunes dones deportades als diferents camps treballats. A cada camp, les dones vivien situacions diferents i cada dona també vivia les seves pròpies experiències independentment del camp. Pel que fa a Mauthausen, les dones deportades estaven obligades a mantenir relacions sexuals amb els membres de les SS. En canvi, a Ravensbrück i a Auschwitz, algunes dones eren víctimes d'experiments mèdics, d'altres estaven obligades a fer treballs forçats durant 14 hores diàries, entre d'altres. Pel que fa a la supervivència, he pogut contactar amb familiars de deportades per conèixer millor les seves vivències i les he rebut explicades en primera persona, com es pot trobar a la pàgina 5 de l'annex a l'entrevista amb Carme Martí i Margarita Català. Un altre objectiu del treball era analitzar la distinció de gènere als camps. He pogut investigar arribant a la conclusió que la diferència entre el tractament que rebien els homes i les dones era poc significativa, però el sol fet de ser dona ja feia la vida més difícil al camp respecte els homes. Algunes de les deportades van ser esterilitzades per no tenir fills, d'altres, en canvi, experimentaven amb elles per trobar antibiòtics que poguessin tractar les ferides de guerra o d'altres d'embarassades estaven obligades a avortar o els hi mataven els nadons al néixer.

He estudiat també com ha afectat a les deportades l'estança al camp. Per exemple, la Mercè Núñez no va voler tornar al camp mentre que la Neus Català va voler tornar-hi. Degut al règim feixista d'Espanya, quan els camps de concentració van deixar de funcionar, les preses polítiques no van voler tornar al país sabent que el càstig podria ser dur. Un altre exemple a destacar és que la majoria de deportades mai han arribat a perdonar als nazis mentre que Eva Mozes Kor va arribar a perdonar-los.

6. Bibliografia

Llibres

- ⇒ Armengou, M. i Belis, R. (2007). *Ravensbrück, l'infern de les dones (1a ed)*. Barcelona: Angle Editorial
- ⇒ Martí, C. (2013). *Un cel de Plom: La vida de Neus Català (5a ed)*. Barcelona: Ara Llibres.
- ⇒ Toran, R. (2002). *Vida i mort dels republicans als camps nazis (1a ed)*. Barcelona: Proa.
- ⇒ Fried, H. (2017). *Preguntas que me han hecho sobre el Holocausto (1a ed)*. Barcelona: Plataforma Testimonio.
- ⇒ Català, N. *De la resistència i la deportació: 50 testimonis de dones espanyoles. (1a ed)*. Barcelona: Memorial Democràtic.
- ⇒ Roig, M. (2001). *La Lluita contra l'oblit: Escrits sobre la deportació. (1a ed)*. Barcelona: Amical de Mauthausen i altres camps de concentració nazis.
- ⇒ Ofer, D. i Weitzman, L. J. (2004). *Mujeres en el Holocausto: Fundamentos teóricos para un análisis de género del Holocausto. (1a ed)*. Mèxic: Plaza y Valdés.
- ⇒ Moris, H. (2019). *El tatuador d'Auschwitz. (1a ed)*. Barcelona: Amsterdam.
- ⇒ Wiewiorka, A. (2000). *Auschwitz explicat a la meua filla. (1a ed)*. Barcelona: Pòrtic Temes.
- ⇒ Roig, M. (1977). *Els catalans als camps nazis. (3a ed)*. Barcelona: Edicions 62.
- ⇒ García Sebastian, M., Gatell Arimont, C., Gibaja Velázquez, J. C., Palafox Gamir, J. i Risques Corbella, M. (2016). *Història del món contemporani. (1a ed)*. Barcelona: Vicens Vives.
- ⇒ Cywinsky, P., LAchendro, J. i Setkiewicz, P. (2018). *Auschwitz de la A a la Z: Historia ilustrada del Campo. (1a ed)*. Oswiecim: Panstwowe Muzeum.

Llibre electrònic

- ⇒ Świebocka, T., Pinderska-Lech, J. i Mensfelt, J. (2010). *Auschwitz-Birkenau: Historia y presente*.

http://auschwitz.org/gfx/auschwitz/userfiles/auschwitz/historia_terazniejszosc/auschwitz_historia_i_terazniejszosc_wer_hiszpanska_2010.pdf

- ⇒ Nikolaus W. (2015). *KL: A History of the Nazi Concentration Camps. (1a ed)*, Barcelona, Editorial Planeta S.A.) Kindle Edition.

Diaris digitals

- ⇒ Querol, R. (2015, Desembre 14). Adolf Hitler en 15 ideas perversas. *El País*. Recuperat a https://elpais.com/cultura/2015/12/08/babelia/1449596661_405473.html

- ⇒ Rámila, J. Los 10 experimentos más crueles del doctor Josef Mengele. *Muy interesante*. Recuperat a <https://www.muyinteresante.es/revista-muy/noticias-muy/articulo/los-10-experimentos-mas-cruels-del-doctor-josef-mengele-861521715221>
- ⇒ Barnés, H. Ravensbrück, el campo de concentración para mujeres del que nadie quería hablar. *El Confidencial*. Recuperat a https://www.elconfidencial.com/alma-corazon-vida/2016-11-27/ravensbruck-campo-concentracion-nazi-mujeres_1291431/
- ⇒ Gil, M. Ravensbrück, el campo de concentración nazi para mujeres olvidado por la historia. *Teinteresa*. Recuperat a http://www.teinteresa.es/mundo/Ravensbruck-concentracion-mujeres-olvidado-historia_0_1292271229.html

Pàgines web

- ⇒ United States Holocaust Memorial Museum. (1995). *Holocaust Encyclopedia*. Des de <https://encyclopedia.ushmm.org/>
- ⇒ Stiftung Brandenburgische Gedenkstätten. (1993). *Mahn-und Gedenkstätte Ravensbrück*. Des de <https://www.ravensbrueck-sbg.de/en/>
- ⇒ Scrapbookpages. (2003). *Mauthausen Concentration Camp*. Des de <https://www.scrapbookpages.com/Mauthausen/index.html>
- ⇒ CBS NEWS. (2019). *Auschwitz survivors tell their story 70 years later*. Des de <https://www.cbsnews.com/pictures/auschwitz-survivors-70-years-laters/5/>
- ⇒ Wizzley. (2014). *Holocaust Memorial Day Interview with Auschwitz Survivor Eva Mozes Kor*. Des de <https://wizzley.com/eva-mozes-kor/>
- ⇒ Alchetron. (2018). *Eva Mozes Kor*. Des de <https://alchetron.com/Eva-Mozes-Kor#->

Vídeos i Documentals

- ⇒ La niña que perdonó a los nazis.
<https://www.youtube.com/watch?v=BLaxFs4dUkw&t=1019s>

7. Agraïments

Vull donar les gràcies a totes aquelles persones que m'han ajudat a fer realitzable el treball:

- ⇒ Al Sr. Jaume Esquiús, tutor del treball, guia al camp de concentració de Mauthausen i professor de història, geografia de l'INS Lacetània.
- ⇒ Al Sr. Joaquim Aloy, historiador contemporani, per aconsellar-me material bibliogràfic i per facilitar-me contactes.
- ⇒ A la Sra. Anna Binczycka, guia del camp de concentració d'Auschwitz-Birkenau per explicar-me la història i el funcionament del camp i respondre'm l'entrevista.
- ⇒ A la Sra. Carme Martí, narradora del llibre "Un cel de plom", on explica la vivència de la Neus Català als camps d'extermini i per respondre'm l'entrevista que li vaig fer personalment.
- ⇒ A la Sra. Margarita Català, filla de Neus Català, per supervisar l'entrevista que vaig fer a Carme Martí.
- ⇒ A la Sra. Rosa Toran, doctora en Història. Per atendre les meves qüestions vers la vida i la mort dels republicans als camps nazis.
- ⇒ A la Sra. Anna Sallés, presidenta de l'Amical de Ravensbrück per proporcionar-me ressenyes bibliogràfiques.
- ⇒ A la meua família, en especial als meus pares i al meu germà Marc, per tenir l'opció de conèixer en primera persona l'actualitat dels camps de Mauthausen, Auschwitz i Ravensbrück. Pel suport, ajuda i recolzament amb la iniciativa, el projecte i tot el que ha comportat.

8. Glossari

Antisemitisme: Prejudici cap als jueus, es manifesta a través de l'odi o de la persecució violenta cap a aquest grup religiós. *Pàgina 10.*

Cambra de gas: Cambra que els nazis van utilitzar per matar tant jueus com soviètics utilitzant el Zyklon B. *Pàgines 18, 19, 25, 28, 33, 34, 37, 38, 41 i 44.*

Canadà: barracons on s'emmagatzemaven tots els objectes dels jueus a l'arribar al camp d'Auschwitz-Birkenau. *Pàgina 36.*

Capitalisme: sistema econòmic i social que es basa en la importància del capital com a generador de riquesa i en la propietat privada dels mitjans de producció. És la posició contrària al socialisme. *Pàgina 8 i 10.*

Comunisme: moviment polític que, principalment, defensa una societat sense classes, la propietat col·lectiva i s'aboleix l'Estat. El poder el té la classe obrera i els principals líders del comunisme van ser Karl Marx i Friedrich Engels. *Pàgines 7, 8, 9, 11, 12, 13, 17, 18, 42 i 44.*

Kapo: criminal deportat al camp d'Auschwitz que s'encarregava de vigilar cada bloc. *Pàgina 34.*

Mesures eugenèsiques: eliminar o esterilitzar persones amb deficiències físiques i psíquiques greus. *Pàgina 12.*

Mur negre: Paret situada a Auschwitz I on els SS hi col·locaven els deportats per afusellar-los. *Pàgina 33.*

Plataforma de descàrrega: Plataforma que servia per descarregar als jueus que arribaven diàriament a Auschwitz-Birkenau situada a prop dels crematoris per a descarregar els deportats. *Pàgina 34.*

SS (Aufseherin): Guàrdies dels camps de concentració i d'extermini nazis. De 55.000 SS, 3.700 eren dones. *Pàgines 9, 16, 17, 20, 21, 23, 24, 25, 27, 28, 30, 31, 33, 34, 37, 38, 42, 43 i 44.*

Tercer Reich: Imperi alemany entre el 1934 i 1945. Quan Hitler va passar a ser canceller, la República de Weimar va finalitzar i es va transformar l'Estat adoptant mesures pròpies del nazisme, com la substitució del parlamentarisme per un govern centralitzat. *Pàgines 10 i 33.*

Zyklon B: Pesticida que s'utilitzava per matar insectes però a partir del 1941, va ser utilitzat pels SS per a matar als presos del camp d'Auschwitz. *Pàgina 37.*